

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Lappeenrannassa ja Etelä-Karjalassa on tehty yli kymmenvuotta kotouttamisen edistämisen verkostoyhteistyötä ja kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua selontekoon ja tuoda näkyväksi myös Etelä-Karjalan näkemyksiä. Selonteon taustoitus on hyvä ja laaja, se antaa kattavan kuvan kotoutumisen nykytilasta ja toimintaympäristöstä. Tilannekuvassa on ansiokkaasti huomioitu globaalit muutostekijät, väestön ikärakenteen haasteet Suomessa, työelämän muutokset sekä maahan muuttaneiden yksilölliset näkökulmat.

Kotoutumista tukevia palveluja tulee kehittää jatkuvasti ja huomioida toimintaympäristön globaalit muutokset. Kehittämistyössä tulee huomioida ja mahdollistaa myös alueellisesti toimivat ja alueen tarpeita tukevat kustannustehokkaat toimintamallit. Selonteko huomioi kattavasti kuntien tulevat muutokset ja muutospaineet kuten työllisyyden kuntakokeilun ja SOTE-uudistuksen. Selonteossa korostetaan kuntien vastuuta. Etelä-Karjalassa on luotu toimiva yhteistyöverkosto maahanmuuttopalveluihin, joiden koordinoituvastuu on maakunnallisella sosiaali- ja terveystieteiden järjestäjällä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuksella, Eksotella. Maakunnallinen koordinaatio on turvannut yhdenvertaiset palvelut eri kokoisille kunnille ja mahdollistanut laadukkaat palvelut kuntakoosta riippumatta. Valtakunnallisen kehitystyön niin työllisyyden kuin kotouttamisen edistämiseksi tulee mahdollistaa alueelliset toimivat ja kustannustehokkaat toimintamallit ja huomioida alueelliset tarpeet. Lainsäädännön tuleekin olla nykymallin mukaan mahdollistava ja erilaiset toimintaympäristöt huomioiva.

Jotta kotoutumisen edistämistä pystytään toteuttamien eri lähtökohdista tuleville maahanmuuttajille tarkoituksen mukaisesti ja osoittamaan tukea yksilöllisiin palvelutarpeisiin, tulee tämä huomioida myös kuntien ja tulvien hyvinvointialueiden valtionosuuksissa. Tarvitaan rahoitusta myös kotoutumista edistäviin erityispalveluihin.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Maahanmuuton ja kotoutumisen sanaston määrittely ja yhdenmukaistaminen on tarkoituksen mukaista.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Kotoutuminen on monialaista yhteistyötä edellyttävää verkostotyötä. Sosiaalityön merkitys on kuitenkin erittäin merkittävä erityisesti pakolaistaustaisten kotoutumisen edistämisen alkuvaiheessa ja tämä tulee huomioida tulevissa hyvinvointialueiden ja myös työllisyydenhoidon uudistuksissa. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä tulee olla hyvinvointialueilla, joka vastaa tulevaisuudessa myös alkuvaiheen kotouttamisen sosiaalityöstä. Onnistunut alkuvaiheen sosiaalityö on pohja myös työllisyyden ja koulutuksen onnistumiselle. Etelä-Karjalassa on luotu toimivat maakunnalliset kotoutumisen ja työllisyydenhoidon maakunnalliset toimintamallit sopimuksiin perustuen. Maakunnallisilla verkostomaisilla toimintamalleilla on saavutettu erittäin hyviä tuloksia niin työllisyyden edistämässä kuin kotoutumisen edistämässä. Alueelliset kustannustehokkaat toimintamallit tulee mahdollistaa myös tulevaisuudessa. Kotoutuminen ja kotoutumista tukevat palvelut on kytketty jo nyt kiinteästi työllisyyden hoitoon ohjus ja neuvontapalveluiden kehittämiskokonaisuuden kautta.

Nopea kytkeytyminen työelämään on ensiarvoisen tärkeää. Työllisyyden ja osallisuuden edistämisen toimenpiteissä ja työntekijöiden osaamisessa pitää pystyä huomioimaan riittävän hyvin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja tarpeet. Työllisyyden edistäminen edellyttää useita eri toimenpiteitä, kuten esimerkiksi osaamisen tunnistamista, osa-aikaisen työn mahdollisuuksia ja kannustavuutta, kielikoulutuksen työelämälähtöisyyttä ja erityisesti naisten aseman huomiointia. Myös työelämän mukaan ottaminen on ensiarvoisen tärkeää alueellisissa ja myös valtakunnan suunnitelmissa. Ilman työelämän sitoutumista esim. suomen kielen opiskelu työn ohella ei toteudu.

Selonteossa on hyvin nostettu esiin, että maahanmuuttotaustaiset ovat aliedustettu ennaltaehkäisevissä perhepalveluissa ja toisaalta yliedustettu raskaissa palveluissa kuten lastensuojelussa. Maahanmuuttajien ohjautumista sosiaali- ja terveystieteisiin ja niiden saatavuutta tulee edistää ja lisäksi taata, että maahanmuuttajaperheet saavat riittävän ajoissa ennaltaehkäiseviä tukipalveluita yksilöllisiin tarpeisiinsa.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Tutkimustiedon osoittamien tekijöiden, asiakkaiden ja valmistelussa mukana olleiden asiantuntijoiden näkemysten mukaan vuoden pituinen aika kotimaisen kielen ja yhteiskunnassa vaadittavien valmiuksien oppimiseen on pääsääntöisesti liian lyhyt. Kotoutumissuunnitelman sisällön ja laajuuden tulee olla yksilöllisiä ja suunnitelmaan tulee voida sisällyttää laajasti työllisyyttä, osaamisen kehittämistä ja muita kotoutumista yksilön tarpeita tukevia palveluita. Nykylain

mahdollistamaa yksilöllisyyttä ei pidä jatkossakaan rajoittaa sitomalla palveluja määräaikoihin tai oleskeluluvan laatuun.

Ohjautumista vastaanottokeskuksesta kuntaan on tärkeä kehittää valtakunnallisesti ja turvata palvelujen joustava jatkuminen.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Valtion panostukset tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämiseen on ollut kiitettävää ja näiden kehittämiseen ja verkostomaiseen toimintatavan kehittämiseen tulee panostaa jatkossakin. Digitaaliset palvelut ovat edelleen heikosti saavutettavia ja niiden käyttö edellyttää korkeaa osaamista. Etelä-Karjalan kokemuksen mukaan panostamalla maakunnallisesti koordinoituihin palveluihin ja verkostotyöhön, on pystytty turvamaan palvelujen alueellinen saavutettavuus ja tasa-arvo. Samalla on voitu varmistaa, että ohjaustyötä tekevillä asiantuntijoilla on riittävä ja ajantasainen ammattitaito. Etelä-Karjalassa kotoutumisen edistämisen maakunnallinen koordinaatiovastuu on ollut sosiaali- ja terveystieteiden järjestäjällä Eksotella. Toimintamalli on erittäin toimiva ja kustannustehokas. Kunnilla on edelleen keskeinen rooli, mutta kotoutumisen asiantuntijuus on keskittynyt yhden organisaation sisälle, joka kykenee tukemaan alueen kuntia tehokkaasti. Verkostojen kehittämiseen ja alueellisesti hyväksi todetut toimintamallit tulee pysytä turvaamaan jatkossakin ja lainsäädännöllä ei saa vaikeuttaa tai ohjata päällekkäisen työn ja resurssien käyttöön.

Lappeenrannan kaupungin kokemuksen mukaan alkuvaiheen palveluiden tuottamisen asiantuntemuksessa painottuu erityisesti sosiaalityö. Näiden osalta järjestämisvastuuta ollaan siirtämässä hyvinvointialueille. Sosiaalityön vastuu myös kotoutumispalveluiden osalta tulee olla hyvinvointialueille. Etelä-Karjalan alueella on toimivasta kunta- sote yhdyspinnasta jo kymmen vuoden kokemus.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumishjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Asiakasosallisuuden panostaminen parantaa palvelujen vaikuttavuutta. Palvelujen suunnittelussa kokemukasiantuntijuuden hyödyntäminen tutkimus ja asiantuntijanäkemyksen lisäksi on arvokasta.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Työelämä yhteistyöhön ja yritysyhteistyöhön tulee panostaa myös kotoutumisen edistämisessä

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Järjestöt ovat keskeisessä asemassa osallisuuden vahvistamisessa ja erityisesti sosiaalisen ja arjen tuen tarjoamisessa uusille kuntalaisille. Järjestöjen toimintaedellytykset tulee turvata tämän työn tekemiseksi. Jatkossa järjestöjen rahoitusvastuu hajautuu kunnille ja hyvinvointialueille. Kuntien taloudellinen liikkumavara tukea jatkossa järjestötoimijoita kapenee merkittävästi.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Hyvät väestösuhteet lisäävät yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta. Viranomaisten välisen verkostoyhteistyön tiivistämiseen tulee varata resursseja eri hallinnonaloille.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Selonteossa korostetaan, että kotoutumispalveluiden kokonaisvastuu siirtyy kunnille. Lappeenrannan kaupungilla on erinomaiset kokemukset maakunnallisesta verkostomaisesta toimintatavasta. Yhdenvertaisten ja tasa-arvoisten palveluiden näkökulmasta alueelliset eroavaisuudet maahanmuuttajien määrässä ja myös alueelliset hyvät toimintamallit tulisi pystyä turvaamaan jatkossakin eikä niitä pitäisi estää lainsäädännöllä. Palveluiden yhdyspinta muotoutuu aina johonkin raja-pintaan. On tärkeää, että sosiaali- ja terveystieteiden kokonaisuus ja asiantuntijuus säilyy Etelä-Karjalassa maakunnallisella toimijalla. Vahvalla verkostotyöllä pystytään turvaamaan asiakkaille yhtenäinen palvelukokemus ja paras tuki arkeen.

Natunen Sanna
Lappeenrannan kaupunki